

Rapport fra Stiftelsestilsynet

Kartlegging av pengeutdelinger i norske stiftelser

Rapport fra Stiftelsestilsynet

Kartlegging av pengeutdelinger i norske stiftelser

Førde, desember 2012

Forord

Først av alt: En stor takk til alle dere som har tatt dere tid til å svare på undersøkelsen. Svar fra 5 884 stiftelser gir en svarprosent på 77. Takk til alle for gode bidrag!

Undersøkelsen har hatt som tema å kartlegge pengeutdeling blant norske stiftelser i årene 2009, 2010 og 2011. Undersøkelsen har vært banebrytende fordi det er første gang Stiftelsestilsynet aktivt tar kontakt med alle landets stiftelser.

For ikke å gjøre undersøkelsen mer arbeidskrevende enn nødvendig, la Stiftelsestilsynet vekt på å ha et fåtall spørsmål, og at disse skulle være enkle å svare på for stiftelsene.

Vårt hovedinntrykk er at undersøkelsen er tatt godt i mot, og at den ikke er oppfattet å være unødig arbeidskrevende. Likevel er det slik at vi har fått tilbakemeldinger fra enkelte som mener at det ikke ligger innenfor Stiftelsestilsynets arbeidsområde å gjennomføre denne type undersøkelser.

Vi er klart av den oppfatning av det nettopp er vår oppgave å gjennomføre slike undersøkelser. Vi mener det er en nødvendig og viktig del av vår rolle som nasjonal tilsynsmyndighet å kartlegge den sektoren vi er satt til å gi veiledning og føre tilsyn med. En del av oppgaven vår er også å synliggjøre stiftelsesformen og sektorens bidrag til samfunnet.

Likevel må vi alltid veie behovet for informasjon opp mot det merarbeidet slike undersøkelser fører til for stiftelsene. Dette skal vi også være bevisste på fremover. I tillegg må Stiftelsestilsynet vurdere nytteeffekten av slike undersøkelser opp mot øvrige tilsynsaktiviteter.

Som nevnt har undersøkelsen en svarprosent på 77. Når dette i tillegg utgjør 93 prosent av den bokførte egenkapitalen til alle stiftelser, får undersøkelsen en høy grad av legitimitet. Vi kan med stor grad av sikkerhet slå fast at utdelingsbeløpene er riktige. Dette er viktig, særlig fordi funn i undersøkelsen klart avviker fra undersøkelser som er gjort tidligere.

I forbindelse med undersøkelsen har vi fått mange tilbakemeldinger fra andre stiftelser enn de rene pengeutdelende, som viser at det blant norske stiftelser er et stort behov for å synliggjøre også deres samfunnsinnsats. Tallene fra undersøkelsen viser at over halvparten av stiftelsene har andre formål enn pengeutdeling. Det er ikke tvil om at deres samfunnsbidrag er betydelig.

Funnene bør være av interesse for stiftelsene selv, politiske beslutningstagere, forskere og media – for å nevne noen. Vi håper funnene fra undersøkelsen vil bli brukt av mange.

Vi håper at vi med denne undersøkelsen kan bidra til å løfte frem en sektor som i liten grad er blitt synliggjort tidligere.

God lesning!

Atle Hamar
direktør

Gunn Merete Paulsen
avdelingsdirektør

Innhold

1. Sammendrag	5
2. Innledning.....	6
3. Stiftelsesformens særegenheter og styrets ansvar.....	7
3.1 Stiftelsesformens særegenheter	7
3.2 Styrets ansvar for formålsrealisering	7
3.3 Plikt til utdeling?.....	7
3.4 Plikt til omdanning?.....	8
4. Temaundersøkelsen 2012	9
4.1 Kunnskapsgrunnlag	9
4.2 Omfang	9
4.3 Gjennomføring	10
4.4 Feilkilder	10
5. Funn.....	11
5.1 Om svargrunnlaget	11
5.2 Utdeling 2009 – 2011	12
5.3 Opplysninger i regnskap 2011 – spesifikasjon i linje eller note.....	16
5.4 Er utdeling av penger bestemt i stiftelsens vedtekter?	17
5.5 Hvilke sektorer støttes?.....	19
5.6 Bruk av ekstern forvalter	20
6. Vurderinger	21
7. Anbefalinger	23
8. Vedlegg.....	25
8.1 Kopi av spørreskjema	25
8.2 Presentasjon av utdelinger etter god regnskapsskikk.....	28
8.3 English summary	30

1. Sammendrag

Norske stiftelser tilfører samfunnet vesentlig mer penger enn tidligere antatt. Temaundersøkelsen 2012 viser at det de siste årene er utdelt omtrent tre milliarder kroner i året til ulike formål. Tallene for 2009 er omkring to og en halv gang mer enn en tidligere undersøkelse har konkludert med¹.

Funnene i undersøkelsen viser at norske stiftelser de siste tre årene har delt ut følgende summer:

- 2,7 milliarder kroner i 2009
- 3,2 milliarder kroner i 2010
- 3,0 milliarder kroner i 2011

Undersøkelsen viser at vel 3 500 av landets nåværende 7 612 stiftelser² har som formål å dele ut penger. Utdanning og sosiale formål er de sektorene som flest stiftelser deler ut penger til.

Forskning er den sektoren som de siste årene har fått tilført mest penger fra norske stiftelser, men utdanning, kultur og sosiale formål er også store mottagere av penger fra stiftelsene.

Et betydelig antall stiftelser har ikke delt ut penger i løpet av årene 2009 til 2011, selv om stiftelsene oppgir at utdeling av penger er det eneste formålet i stiftelsens vedtekter.

Undersøkelsen viser videre at mange stiftelser ikke oppgir utdelinger verken i linje eller i note til årsregnskapet.

Temaundersøkelsen 2012 omfatter alle landets stiftelser, også finans- og sparebankstiftelsene³. 77 prosent svarte på undersøkelsen, og det er Stiftelsestilsynet fornøyd med. Funnene i undersøkelsen er sikre, særlig fordi de stiftelsene som har svart, eier 93 prosent av bokført egenkapital i norske stiftelser.

På bakgrunn av funn fra undersøkelsen, foreslår Stiftelsestilsynet i kapittel 7 følgende anbefalinger for pengeutdelende stiftelser⁴:

- Styret plikter hvert år å vurdere om det skal foretas utdelinger.
- Utdelinger bør fremgå av egen linje og/eller note i årsregnskapet.
- Utdelinger / manglende utdeling bør fremgå av stiftelsens årsberetning.

For alle stiftelser har vi følgende anbefalinger:

- Styret plikter å sørge for omdanning av stiftelsen dersom endrede forhold har gjort det umulig eller svært vanskelig å dele ut etter formålet.
- Styret plikter å sørge for at data om stiftelsen i Enhetsregisteret er oppdatert.

¹ Se Dugstad/Lorentzen «Stiftelser i det moderne Norge» 2010:9 Institutt for samfunnsforskning

² Antall stiftelser er et variabelt tall og endrer seg fra dag til dag. Dette tallet er registrerte stiftelser per 01.11.2012.

³ Finans- og sparebankstiftelser er underlagt tilsyn av Finanstilsynet.

⁴ Begrepet «pengeutdelende stiftelse» er ikke brukt i stiftelsesloven. Vår bruk av begrepet er: Stiftelser som etter sitt formål foretar pengeutdelinger.

2. Innledning

For Stiftelsestilsynet er det viktig å skaffe ny kunnskap om norske stiftelser. Vi har tidligere gjennomført to temaundersøkelser som stikkprøvekontroller. Tema for undersøkelsen i 2009 var internkontrollen i stiftelsene, og datagrunnlaget ble innhentet fra 170 stiftelser. I 2011 var tema kjøp og salg av fast eiendom, og 40 stiftelser deltok i undersøkelsen.

Stiftelsestilsynets arbeid har som formål å øke stiftelsenenes bevissthet rundt organisasjonsformen, slik at brudd på stiftelsenenes vedtekter, stiftelsesloven og annen lovgivning kan forebygges. Skal Stiftelsestilsynet kunne drive forebyggende og målrettet veilednings- og tilsynsarbeid, er det en forutsetning at vi har kunnskap om stiftelsessektoren. Sikker kunnskap om sektoren er viktig også ved behandling av forvaltningssaker.

Vi har lenge sett at det er viktig og nødvendig å få bedre og sikrere kunnskap om helt grunnleggende data om stiftelsessektoren.

Vår hypotese har vært at bidraget fra stiftelsessektoren er betydelig for samfunnet generelt. Dette fordi bidrag fra stiftelser ofte utgjør en viktig forskjell for mange enkeltpersoner og/eller enkeltprosjekter. Vi har likevel ikke hatt sikker kunnskap på området.

For første gang lå forholdene til rette for å gjennomføre en undersøkelse rettet mot samtlige stiftelser registrert i Stiftelsesregisteret, inkludert finans- og sparebankstiftelsene.

Formålet med årets temaundersøkelse var å:

- kartlegge hvor mange stiftelser som deler ut penger og hvor mye de deler ut
- belyse hvordan pengeutdelingene fordeler seg på ulike sektorer
- belyse stiftelsenenes rolle som samfunnsaktør

Kunne vi ha innhentet opplysningene til undersøkelsen i allerede registrerte opplysninger? Bare en manuell gjennomgang av over 7 600 vedtekter, kunne gitt oss sikre svar på om en stiftelse er pengeutdelende eller ikke, samt hvilke formål stiftelsen støtter. Med dagens ressursituasjon, har Stiftelsestilsynet ingen mulighet til å prioritere en slik arbeidskrevende oppgave.

Når det gjelder stiftelsens utdelinger, ville selv ikke en manuell gjennomgang av alle stiftelsers årsregnskap, kunne gitt oss disse tallene. Dette skyldes at utdeling ikke er en regnskapspliktig opplysning. Derfor er det umulig å innhente sikre opplysninger om utdelinger ved direkte uttrekk fra Regnskapsregisteret.

I undersøkelsen har vi sammenstilt opplysningene om utdelinger med regnskapsmessig resultat og bokført egenkapital. Disse verdiene har vi ikke spurt om i spørreskjemaet, nettopp fordi vi kan bestille dem ved uttrekk fra Regnskapsregisteret.

3. Stiftelsesformens særegenheter og styrets ansvar

3.1 Stiftelsesformens særegenheter

En stiftelse er et rettssubjekt som skal realisere et bestemt formål – den er med andre ord formålsstyrt. Stiftelsen er selveiende, det vil si at stiftelsen ikke har eksterne eiere slik som for eksempel et aksjeselskap har, og stiftelsen kan heller ikke ha medlemmer med organisatoriske rettigheter. Styret er alltid øverste, og ofte eneste obligatoriske, organ i en stiftelse.

Siktemålet med å opprette en stiftelse er at det gitte formålet blir realisert. Der formålet er utdeling av penger, må styret aktivt tilstrebe at dette faktisk blir gjennomført.

3.2 Styrets ansvar for formålsrealisering

Stiftelsesloven § 30 regulerer styrets ansvar. Styrets viktigste oppgave er å sørge for at stiftelsens formål ivaretas, herunder at utdelinger foretas i samsvar med vedtektene, og at formuesforvaltningen er gjenstand for betryggende kontroll. Styrets ansvar for formålsrealisering innebærer dermed at styret både må ta hensyn til formålsrealisering på kort sikt (utdeling) og på lengre sikt (formuesforvaltning).

Vedtektene setter rammer for den enkelte stiftelse sitt formål, og kan også ha bindende bestemmelser om formuesforvaltningen.

Stiftelsesloven § 19 lyder som følger: *”Utdeling av stiftelsens midler vedtas av styret.”* Bestemmelsen skal tolkes strengt, nemlig slik at styret må vedta alle utdelinger. Dette medfører at styret ikke kan gi andre fullmakt til å vedta utdelinger. Styret kan likevel delegere forberedende arbeid til for eksempel administrasjonen.

3.3 Plikt til utdeling?

Har stiftelser med pengeutdeling som formål, plikt til å dele ut penger hvert år?

Stiftelsesloven har ikke regler som pålegger stiftelsene en årlig utdelingsplikt. En slik lovbestemmelse ble vurdert av lovgiver i forbindelse med utformingen av stiftelsesloven av 2001, men ble forkastet. I forarbeidene til stiftelsesloven blir det likevel tydelig poengtert at styret har plikt til å følge vedtektenes bestemmelser om formålsrealisering/utdeling, og må utøve det nødvendige skjønn rundt dette.

Ut fra dette er det klart at stiftelser som har pengeutdeling som formål, ikke står fritt til å unnlate å vurdere utdeling av midler. Vi finner en klar parallell til dette i teorien rundt god virksomhetsstyring (beste praksis): Følg eller forklar!

Følg (utdel i samsvar med stiftelsens formål) eller forklar (for eksempel: stiftelsen deler ikke ut midler i år på grunn av behov for å sikre kapitalgrunnlaget). Det er viktig å presisere at det finnes mange gode grunner for å unnlate å dele ut enkelte år.

Stiftelsesstyret tilstreber ofte å tilpasse utdelingene mest mulig optimalt i samsvar med utviklingen i stiftelsens kapitalinvesteringer, slik at det over perioden kan oppnås en totalt sett best mulig formålsrealisering. Det anbefales at styrene i slike tilfeller utarbeider en systematisk innrettet strategi for perioden med plan for utdelinger og kapitalforvaltning. Planen forutsettes å bli løpende oppjustert for vesentlige forhold.

Ut fra styrets plikt til å ivareta formålsrealiseringen, må det kunne forventes at det fremgår av styreprotokollen at vurdering om utdeling skal foretas, og at dette er styrebehandlet. Fordi begrunnelsen er så viktig, må det forventes at også vurderingen fremgår av styreprotokollen. En formell nedtegnelse vil dessuten kunne øke styremedlemmenes bevissthet rundt stiftelsens formålsrealisering.

Stiftelsens revisor har etter stiftelsesloven § 44 annet ledd plikt til å uttale seg i den årlige revisjonsberetningen om utdelinger er foretatt i samsvar med lov, stiftelsens formål og vedtektene for øvrig. I de tilfellene stiftelsen ikke foretar en utdeling, vil det være umulig for revisor å uttale seg om dette er i samsvar med vedtektene, uten å vite styrets begrunnelse for beslutningen.

For stiftelser med flere formål, dukker det med jevne mellomrom opp spørsmål om styret fritt kan velge å konsentrere seg om bare ett av stiftelsens formål. For å finne svar på dette, må vedtektene tolkes. Dersom vedtektene for eksempel sier at netto avkastning skal deles likt på tre ulike formål, så skal utdelingene som den klare hovedregel skje på denne måten. Mener styret at en slik fordeling kan unnlates enkelte år, må dette være godt begrunnet.

3.4 Plikt til omdanning?

Noen ganger har manglende utdelinger en mer permanent forklaring. Formålet kan være utdatert på grunn av endrede forhold eller har falt bort av ulike grunner (for eksempel at sykdommen som stiftelsen skulle bekjempe er utryddet). I andre tilfeller er avkastningen på kapitalen blitt så lav at det ikke er penger å dele ut.

I slike tilfeller kan styret ha en plikt til å omdanne⁵ stiftelsen. Det er et overordnet prinsipp i stiftelsesretten at en slik endring ikke skal være mer omfattende enn nødvendig. Dette innebærer at styret først må vurdere om det er mulig å realisere formålet med en mindre vedtektsendring. Dersom dette ikke er mulig, kan formålet søkes omdannet.

I stiftelsesloven § 47 første ledd er dette formulert slik:

«Når omdanningen gjelder stiftelsens formål eller en annen bestemmelse som det må antas at det ble lagt vesentlig vekt på ved opprettelsen av stiftelsen, skal omdanningen så langt som mulig tilpasses det opprinnelige formålet eller det siktemålet som det må antas at lå til grunn for bestemmelsen.»

Dersom lav egenkapital medfører at avkastningen kun går til utgifter som avgifter, revisor og styrehonorar, er det i de fleste tilfeller mer i tråd med oppretters intensjon å søke om sammenslåing eller eventuelt avvikling. Da vil restmidlene gå til formålet eller et lignende formål, jf. stiftelsesloven § 47 annet ledd.

Reglene for omdanning finnes i stiftelsesloven kapittel 6. Det er viktig å merke seg at alle søknader om omdanning må godkjennes av Stiftelsestilsynet før omdanningen er gyldig.

Flere stiftelser forklarer manglende utdelinger med ingen eller få søkere. Dette kan være helt reelt, men styret må da være seg bevisst ansvaret for å gjøre kjent muligheten til å søke om midler fra stiftelsen. Tidligere har det ofte vært kostbart å annonsere etter søkere. Med dagens muligheter for å annonsere og/eller informere på internett og i sosiale medier, bør dette ikke lenger være en god grunn for ikke å ha en aktiv utlysning.

⁵ Begrepet omdanning er definert i stiftelsesloven § 45. Begrepet omfatter endring av vedtekter, endring av formål, sammenslåing, deling og opphevelse m.v.

4. Temaundersøkelsen 2012

Med bakgrunn i tidligere beregninger var vår antakelse at omtrent 4 400 av landets stiftelser har som formål å dele ut penger. Dette ble bygget på statistiske opplysninger, nærmere bestemt antall stiftelser registrert med næringskode 94992, samt stiftelser med «fond»/«legat» i navnet og ord som indikerer pengeutdeling i beskrivelse av formål/bransje.

4.1 Kunnskapsgrunnlag

Som nevnt var bakgrunnen for at Stiftelsestilsynet valgte å kartlegge stiftelsenes pengeutdelinger ved en obligatorisk spørreundersøkelse rettet mot alle stiftelser, manglende muligheter for å innhente disse opplysningene på andre måter.

Tidligere anslag om antall pengeutdelende stiftelser, har tatt utgangspunkt i Statistisk Sentralbyrå (SSB) sin næringskodeinndeling. Alle virksomheter i privat og offentlig sektor i Norge tildeles næringskoder basert på Standard for næringsgruppering (SN). Gjeldende standard er SN2007, tatt i bruk fra 2008. Næringskoden eies av SSB. Tildeling ved registrering av nye virksomheter er delegert til Enhetsregisteret, og bygger på stiftelsenes beskrivelse av egen virksomhet.

For de fleste pengeutdelende stiftelser vil det være naturlig å ha næringskode 94992. Denne har følgende benevnelse: «Fond/legater som støtter veldedige og allmenntilgode formål». Denne koden er således sentral i undersøkelsen.

Tildelingen av næringskode bygger imidlertid på visse forutsetninger. For eksempel vil en stiftelse som beskriver at den «fremmer» eller «støtter» forskning, kunne bli klassifisert med et annet formål enn pengeutdeling. I tillegg klassifiseres enheten i forhold til dens viktigste aktivitet. Dersom pengeutdeling er en sekundær aktivitet, vil stiftelsen ikke klassifiseres med kode 94992. Det er således knyttet et visst skjønn til klassifiseringen etter næringskode.

Dette innebærer at en undersøkelse rettet bare mot stiftelser registrert med næringskode 94992, ikke ville gitt oss sikre tall.

Det er svært begrenset med eldre forskningsmateriale knyttet opp mot pengeutdelinger i norske stiftelser. Dugstad og Lorentzen sin rapport om *Stiftelser i det moderne Norge* fra 2010 tar sitt utgangspunkt i stiftelser med næringskode 94992.

4.2 Omfang

Stiftelsestilsynets ønske om å få så sikre funn som mulig, gjorde at vi valgte å be alle stiftelser registrert i Stiftelsesregisteret, inklusiv finans- og sparebankstiftelsene, om å delta i spørreundersøkelsen. Alle norske stiftelser plikter å være registrerte i Stiftelsesregisteret. På grunn av nyregistreringer og slettinger, endrer antall registrerte stiftelser seg fra dag til dag.

Pr. 1. november 2012 var det registrert 7 612 stiftelser i Stiftelsesregisteret.

Datagrunnlaget i undersøkelsen bygger således på stiftelsenes egne opplysninger formidlet til Stiftelsestilsynet via vår nettbaserte spørreundersøkelse.

4.3 Gjennomføring

Omfanget av undersøkelsen gjorde valg av innsamlingsmetode viktig. En nettbasert løsning var nødvendig med tanke på ressursituasjonen. Det var et uttalt mål å bare stille spørsmål som vi ikke kunne hente ut fra offentlige registre, samtidig som det skulle være lite arbeidskrevende for stiftelsene å svare.

For å nå stiftelsene, brukte vi kontaktopplysningene som stiftelsene selv har registrert i Enhetsregisteret i Brønnøysund. I forkant av undersøkelsen fikk alle stiftelser med registrert e-postadresse informasjon om undersøkelsen via e-post. Det ble så sendt ut postkort med informasjon om undersøkelsen til alle stiftelsene på registrert postadresse.

I tillegg til den direkte henvendelse til stiftelsene, ble det sendt ut pressemelding om spørreundersøkelsen, og publisert blogg om undersøkelsen på våre nettsider.

Undersøkelsen var tilgjengelig på nettsiden til Stiftelsestilsynet i perioden 22. august til 31. oktober 2012. Ved utløpet av opprinnelig svarfrist (10. september), hadde vi kun mottatt svar fra omtrent 2 500 stiftelser. Dette var et langt lavere datagrunnlag enn vi ønsket. Vi valgte derfor å purre på de stiftelsene som ikke hadde svart. Det ble sendt puring både i posten og som e-post.

I siste runde ble stiftelsene med størst egenkapital oppringt, og særskilt anmodet om å svare på undersøkelsen.

Det var viktig for oss at de stiftelsene som ikke hadde mulighet til å bruke det nettbaserte spørreskjemaet, kunne få svare i en papirversjon. Av en samlet svarmengde på 5 844, var det kun 90 stiftelser som ønsket å få spørreskjema tilsendt i posten.

Underveis i prosessen møtte vi på enkelte utfordringer. Dette skyldtes særlig manglende oppdateringer av stiftelsenenes adresseopplysninger i Enhetsregisteret. Dette medførte at vi fikk ca. 240 postkort i retur fra Posten, med kode ukjent adresse/flyttet/ettersendingstiden utløpt. I disse tilfellene ble nytt postkort sendt direkte til oppgitt kontaktperson/styreleder sin adresse.

I tillegg fant vi en rekke defekte e-postadresser og manglende oppdatering av styremedlemmer. Dette skapte mye ekstra arbeid for oss.

3 424 stiftelser er registrert med e-postadresse i Enhetsregisteret (av disse er 2800 unike). Dette utgjør 45 prosent av alle registrerte stiftelser. Av de registrerte e-postadressene viste det seg at 340 var defekte.

4.4 Feilkilder

I undersøkelsen er stiftelsenenes avgitte svar lagt til grunn. Det er ikke foretatt vasking av disse dataene. For en del større stiftelser har vi manuelt kontrollert pengeutdelingsbeløp opp mot bokført egenkapital, uten at det var grunn til å tro at svarene var feil.

5. Funn

I punktene under vil vi gå gjennom de enkelte funn fra undersøkelsen, men først vil vi se litt på svargrunnlaget.

Vi har i denne undersøkelsen bevisst valgt å se på alle stiftelsene under ett, selv om det er stor forskjell på hvordan egenkapital og pengeutdeling fordeler seg på stiftelsene.

5.1 Om svargrunnlaget

Av totalt 7 612 stiftelser har 5 844 svart på undersøkelsen. Dette gir en svarprosent på 77.

Av de 3 400 stiftelser som har næringskode 94992⁶, har 2 622 stiftelser svart. Dette utgjør en svarprosent på 78 for antatt pengeutdelende stiftelser.

Samlet bokført egenkapital for alle registrerte stiftelser er i underkant av 90 milliarder kroner (2011-tall). De stiftelsene som har svart har en bokført egenkapital på nærmere 84 milliarder kroner. Dette utgjør 93 prosent av samlet bokført egenkapital. Det skal presiseres at bokført egenkapital ikke er det samme som reell egenkapital.

Stiftelsestilsynet legger således til grunn at 23 prosent av stiftelsene ikke har svart på denne obligatoriske undersøkelsen. Disse stiftelsene utgjør kun 7 prosent av samlet bokført egenkapital, og svargrunnlaget vil derfor gi oss sikre tall å jobbe videre med.

Tabell 1: Svarfordeling

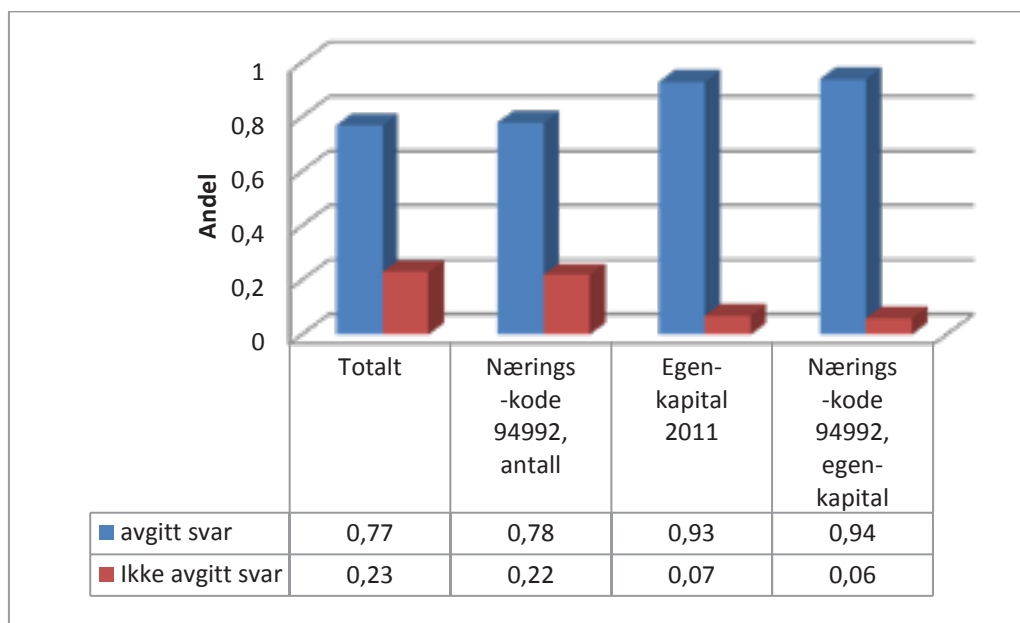
Svarfordeling	Totalt	Stiftelser med næringskode 94992	EK 2011	EK 2011 for stiftelser med næringskode 94992
Avgitt svar	5 844	2 622	83 959	35 988
Ikke avgitt svar	1 768	778	5 956	2 488
Sum	7 612	3 400	89 915	38 476

EK=egenkapital i millioner NOK

Figur 1 viser den prosentvise fordelingen av avgitte svar.

⁶ Om næringskode, se kapittel 4.1

Figur 1: Avgitt svar- ikke avgitt svar

5.2 Utdeling 2009 - 2011

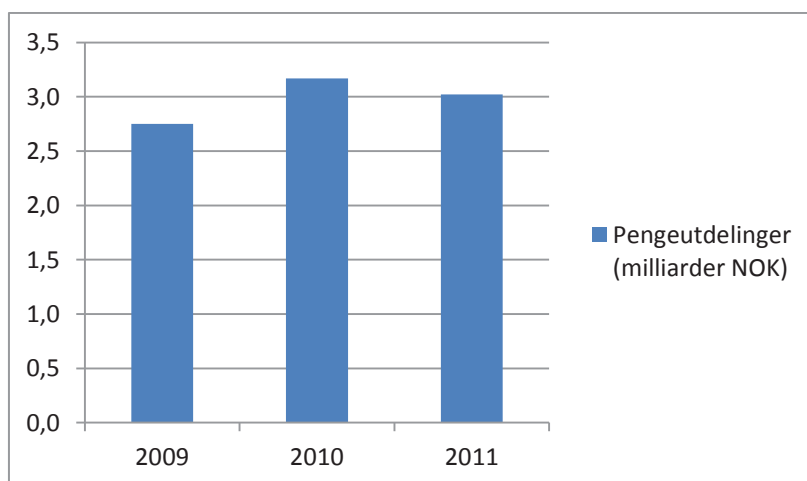
For Stiftelsestilsynet er det viktig å få kunnskap om størrelsen på stiftelsenes pengeutdelinger. Det sentrale spørsmålet i undersøkelsen var derfor hvor mye penger stiftelsene delte ut i regnskapsårene 2009, 2010 og 2011.

Funnene i undersøkelsen viser at norske stiftelser de siste tre årene har delt ut følgende summer:

- 2,7 milliarder kroner i 2009
- 3,2 milliarder kroner i 2010
- 3,0 milliarder kroner i 2011

Samlet pengeutdeling i løpet av denne tre-års perioden var 9 milliarder kroner.

Figur 2: Samlet pengeutdeling i perioden 2009 – 2011

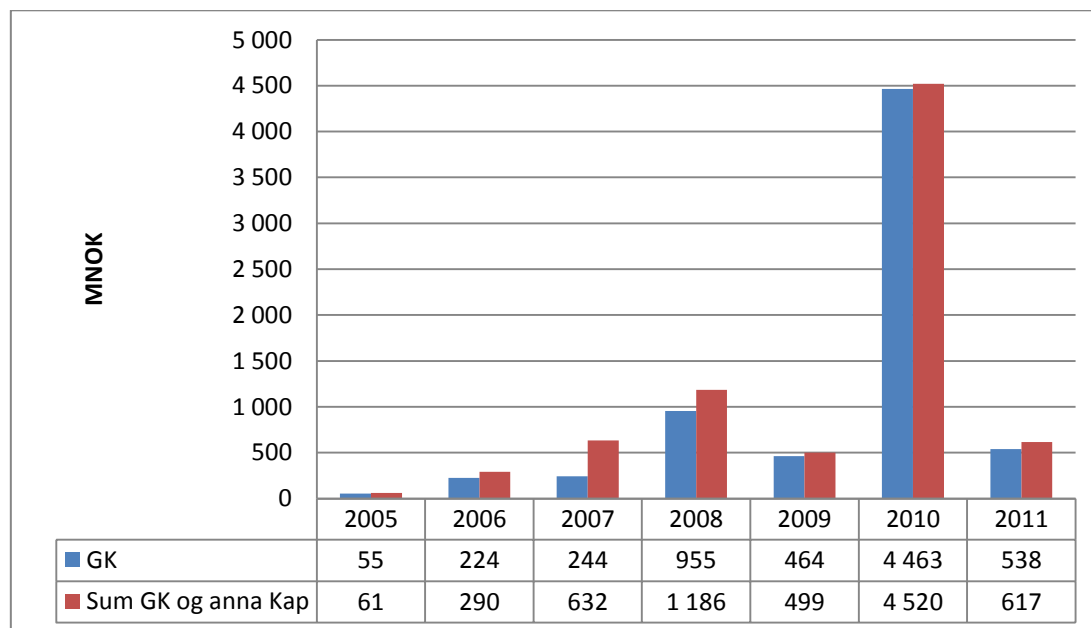
Tabell 2 viser at samlet årsresultat for alle stiftelser som har svart på undersøkelsen var langt dårligere i 2011 enn i årene 2009 og 2010. Ved nærmere gjennomgang av datagrunnlaget, ser vi at noen store stiftelser (vurdert ut fra egenkapitalen) opplevde betydelig underskudd i 2011. Som følge av stiftelsenes størrelse, gir slike underskudd store utslag for sektoren totalt sett.

Tabell 2: Alle svar; egenkapital, resultat og utdelinger

Regnskap (i hele millioner NOK)	2011	2010	2009
Egenkapital	83 959	81 182	56 208
Resultat	1 953	8 598	4 964
Sum utdelinger	3 021	3 172	2 747

Tabellen synliggjør også at de 5 844 stiftelsene som har svart på undersøkelsen samlet har nærmere 84 milliarder kroner i bokført egenkapital. Grunnen til økningen i egenkapital fra 2009 til 2010 skyldes i hovedsak opprettelse av flere store sparebankstiftelser, se figur 3.

Figur 3: Grunnkapital (GK) og annen egenkapital for nyregistrerte stiftelser i perioden 2005 – 2011

Innsamlingsstiftelser og Extra-stiftelsen deler ut penger som er samlet inn, og ikke penger som er avkastning av egenkapital. Tabell 3 viser oversikten over utdelinger når disse stiftelsene er utelatt. Sammenligner vi resultatene i tabell 3 med resultatene i tabell 2, ser vi at disse stiftelsene ikke tilfører statistikken nevneverdige beløp under egenkapitalen. Dette kan forklares med at denne type stiftelser ikke har utdeling som konsekvens av avkastning av egenkapital.

Tabell 3: Alle svar, unntatt Extra-stiftelsen og stiftelser registrert i Innsamlingsregisteret

Regnskap (i hele millioner NOK)	2011	2010	2009
Egenkapital	83 701	80 276	55 594
Resultat	1 715	8 275	4 760
Sum utdelinger	2 007	2 154	1 732
Utdelinger i prosent av egenkapital	2,4 %	2,7 %	3,1 %

Tabell 4 illustrerer likevel hvor stor betydning innsamlingsstiftelsene og Extra-stiftelsen har for det samlede utdelte beløp fra norske stiftelser (gjennomsnittlig i underkant av 1 milliard kroner hvert år).

Tabell 4: Stiftelser registrert i Innsamlingsregisteret, samt Extra-stiftelsen

Regnskap (i hele millioner NOK)	2011	2010	2009
Egenkapital	915	906	614
Resultat	238	323	204
Utdelinger	987	997	990

I tabell 5 ser vi at samlede utdelinger for stiftelser med næringskode 94992 utgjør 1,2 milliarder kroner i 2011, 1 milliard i 2010 og 1,4 milliarder i 2009. Samlet utdeling i perioden 2009-2011 utgjør da 3,6 milliarder. Dette tallet er vesentlig mindre enn det vi kom fram til ved å spørre alle norske stiftelser (9 milliarder kroner). Det betyr at det er store pengeutdelinger «skjult» under andre næringskoder. Dette viser at det var forsvarlig og nødvendig å be alle norske stiftelser om å delta i undersøkelsen.

Tabell 5: Stiftelser med næringskode 94992

Regnskap (i hele millioner NOK)	2011	2010	2009
Egenkapital	35 331	33 184	28 590
Resultat	-752	2 087	3 165
Sum utdelinger	1 188	1 026	1 396
Utdelinger i prosent av egenkapital	3,4 %	3,1 %	4,9 %

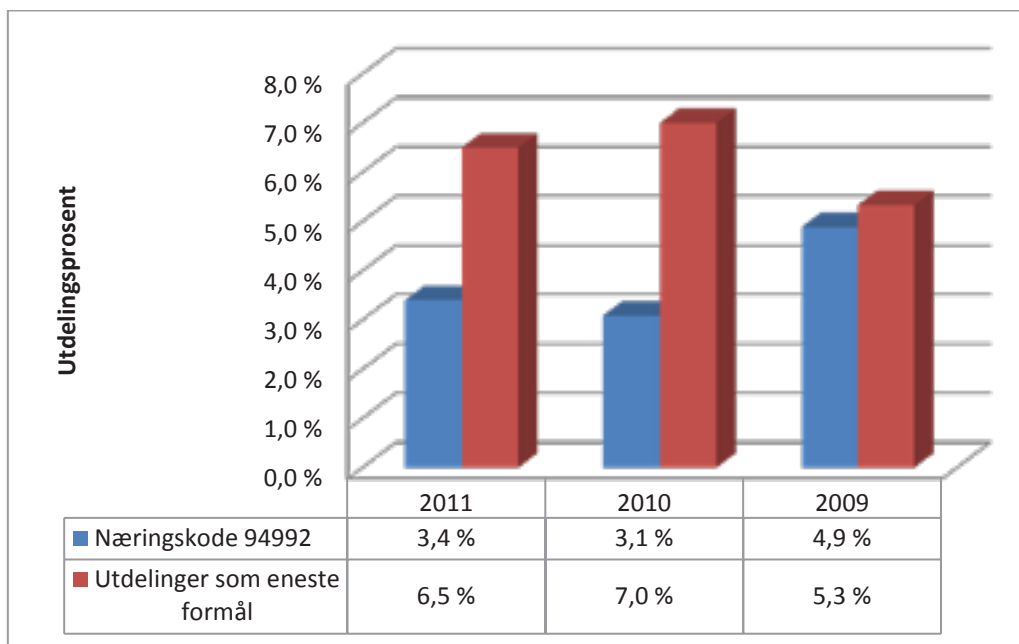
Tabell 6 viser hvor store utdelinger som foretas fra andre stiftelser enn de som tradisjonelt er regnet som pengeutdelende (vurdert ut fra næringskode). Også dette viser at det var viktig å inkludere alle landets stiftelser i undersøkelsen.

Tabell 6: Stiftelser; ikke næringskode 94992

Regnskap (i hele millioner NOK)	2011	2010	2009
Egenkapital	49 285	47 998	27 618
Resultat	2 350	6 511	1 799
Sum utdelinger	1 833	2 146	1 351

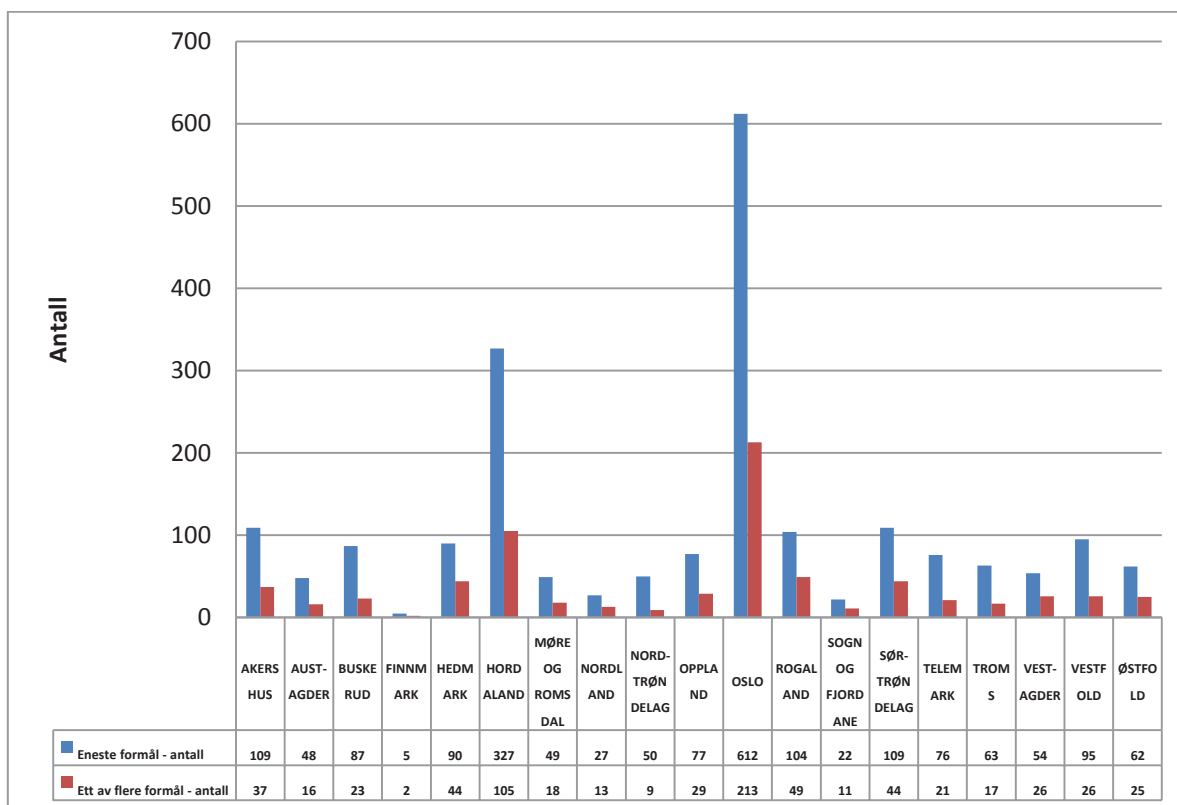
Utdelingsprosent for stiftelser med næringskode 94992 og stiftelser som kun har utdeling som formål er vist i figur 4. Tallene her viser at det er store variasjoner i andel utdelinger som prosent av egenkapital. Dette synliggjør også at det er store forskjeller i de enkelte stiftelsers egenkapital.

Figur 4: Pengeutdeling som prosent av egenkapital

Figur 5 viser fylkesvis fordeling av pengeutdelende stiftelser. Ikke uventet ser vi at det er flest pengeutdelende stiftelser i Oslo (825) og Hordaland (432).

Figur 5 Fylkesvis fordeling – antall pengeutdelende stiftelser

5.3 Opplysninger i regnskap 2011 – spesifikasjon i linje eller note

Som ledd i tilsynsarbeidet, har Stiftelsestilsynet behov for å få kunnskap både om stiftelsene sine pengeutdelinger og om de faktisk foretar noen utdeling. I dette arbeidet tar vi utgangspunkt i årsregnskapet. Det er likevel ikke mulig å finne alle opplysninger vi trenger ved kun å lese årsregnskapet. Dette som følge av at opplysningene er mangelfullt spesifisert. For å få en oversikt over dette, ba vi derfor stiftelsene om å svare på om utdeling i 2011 ble spesifisert i linje og/eller note i årsregnskapet.

Tabell 7: Stiftelser med utdeling som eneste formål – spesifikasjon i linje eller noter

Spesifikasjon i årsregnskapet	linje: ja	linje: nei	vet ikke	sum
note: ja	831	1 038	54	1 923
note: nei	109	491	3	603
vet ikke	8	2	45	55
sum	948	1 531	102	2 581

Med bakgrunn i svarene i tabell 7 synes det klart at de fleste stiftelser som kun har pengeutdeling som formål, spesifiserer utdeling enten i linje eller note, eller både i linje og note. Det som kan bemerkes er at så mange som 491 pengeutdelende stiftelser verken spesifiserer utdeling/ikke-utdeling i linje eller note. For disse stiftelsene vil pengeutdelingen ikke kunne leses ut av årsregnskapet.

Også i de stiftelser der pengeutdeling er ett av flere formål, finner vi en betydelig andel som verken spesifiserer utdeling/ikke-utdeling i linje eller note (se tabell 8). Samlet viser resultatene fra tabell 7 og 8 at hele 788 stiftelser ikke spesifiserer pengeutdelinger i årsregnskapet.

Tabell 8: Stiftelser med utdeling som ett av flere formål - spesifikasjon i linje eller noter

Spesifikasjon i årsregnskapet	linje: ja	linje: nei	vet ikke	sum
note: ja	268	207	28	503
note: nei	93	297	1	391
vet ikke	1	5	33	39
sum	362	509	62	933

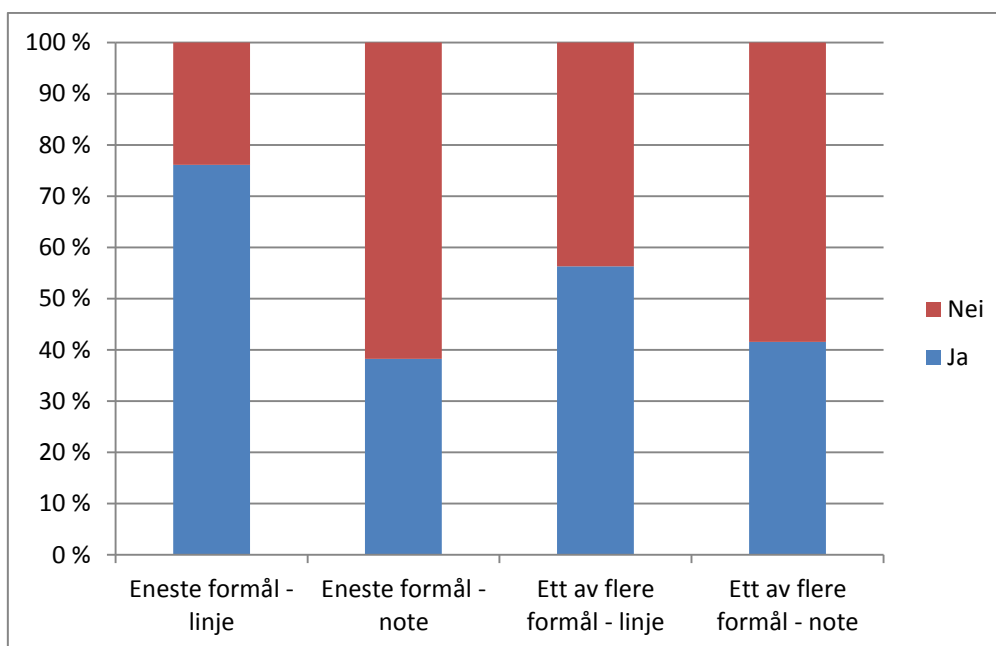
Også de stiftelser som har opplyst å ikke ha utdeling av penger bestemt i vedtektene, har besvart dette spørsmålet. Tabell 9 viser at 132 (22+61+49) stiftelser har spesifisert utdeling i årsregnskapet. Det kan tyde på at stiftelsen isolert sett deler ut penger selv om dette ikke er bestemt i vedtektene. (Se også tabell 11).

Tabell 9: Stiftelser der utdeling av penger ikke er bestemt i vedtektene- spesifikasjon i linje eller noter

Spesifikasjon i årsregnskapet	linje: ja	linje: nei	vet ikke	sum
note: ja	61	49	10	120
note: nei	22	2 039	4	2 065
vet ikke	2	6	137	145
sum	85	2 094	151	2 330

Figur 6 viser prosentvis fordeling av svarene når det gjelder spesifisering i årsregnskapet.

Figur 6: Opplysninger om utdeling – spesifisering i linje eller noter

5.4 Er utdeling av penger bestemt i stiftelsens vedtekter?

Før vi gikk i gang med undersøkelsen, var vår antakelse at om lag 4 400 stiftelser har pengeutdeling som formål, jf. kapittel 4.

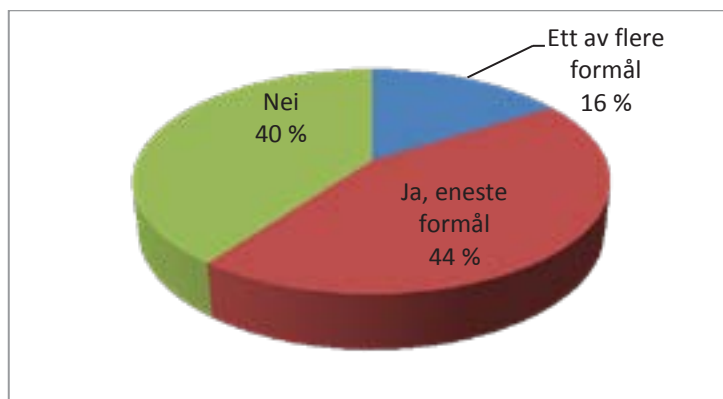
Vi har nå fått kunnskap om den nærmere fordeling av antall stiftelser som har utdeling av penger som eneste formål, eller som ett av flere formål. I tabell 10 finner vi svarene fra stiftelsene: 2 581 stiftelser opplyser at utdeling av penger er eneste formål og 933 stiftelser angir at pengeutdeling er ett av flere formål. Samlet har således minst 3 514 stiftelser pengeutdeling bestemt i formålet. Dette er basert på mottatte svar.

Tabell 10: Oversikt – utdeling av penger bestemt i stiftelsens formålsbestemmelse

Er utdeling av penger bestemt i stiftelsens formålsbestemmelse?	Antall
Ja, eneste formål	2581
Ja, ett av flere formål	933
Nei	2 330

Tallene i tabell 10 viser at så mange som 2 330 stiftelser ikke har pengeutdeling som en del av stiftelsens formålsbestemmelse. Dette utgjør omtrent 40 prosent av mottatte svar, jf. også figur 7. Her vises også at 56 prosent av stiftelsene har andre formål enn pengeutdeling.

Figur 7: Prosentvis fordeling av om utdeling av penger er bestemt i stiftelsens vedtekter

Tabell 11 viser den nærmere fordeling av utdelinger mellom stiftelser som har utdeling av penger som eneste formål, eller som ett av flere formål. Det som spesielt kan observeres, er at pengebeløp også deles ut av stiftelser som opplyser ikke å ha pengeutdeling som del av sitt formål: 53 millioner kroner i 2009, 54 millioner kroner i 2010 og 70 millioner kroner i 2011.

Tabell 11: Oversikt – utdeling av penger i perioden 2009-2011 (hele millioner NOK)

Er utdeling av penger bestemt i vedtektene?	Antall	2011	2010	2009
Ja, eneste formål	2 581	1 069	1 181	865
Ja, ett av flere formål	933	1 883	1 938	1 829
Nei	2 330	69	54	53
Sum	5 844	3 021	3 172	2 747

En annen interessant vinkling er å se på hvor mange stiftelser som har pengeutdeling som del av sitt formål, men som ikke har hatt utdeling gjennom den siste tre-års perioden. Tabell 12 viser at så mange som 634 stiftelser opplyser ikke å ha delt ut penger i den aktuelle perioden, selv om dette er stiftelsens eneste formål. Dette tallet må reduseres med antall stiftelser som ikke har vært operative i hele eller deler av perioden (for eksempel nyregistrerte stiftelser).

Tabell 12: Ikke utdelt penger i perioden 2009 til 2011, selv om bestemt i stiftelsens vedtekter

Ikke utdeling 2009 -2011	Antall
Eneste formål	634
Ett av flere formål	229

Tabell 13 viser at stiftelser med næringskode 94992 «Fond/legater som støtter veldedige og allmennyttige formål» ikke nødvendigvis har pengeutdeling som del av sitt formål. Hele 250 stiftelser i denne kategorien opplyste i undersøkelsen at pengeutdeling ikke er bestemt i vedtektene. Fra noen av disse 250 stiftelsene ble det likevel foretatt pengeutdelinger. Her kan stiftelsens tolkning av både spørsmål og formål ha hatt innvirkning. For eksempel: er stiftelsen pengeutdelende dersom den skal «støtte» eller «fremme» et formål?

Tabell 13: Oversikt formålsfordeling for stiftelser med næringskode 94992

Er utdeling av penger bestemt i stiftelsens vedtekter?	Antall	Utdeling i 2011*	Utdeling i 2010*	Utdeling i 2009*
Ja, eneste formål	1 845	567	445	773
Ja, ett av flere formål	527	594	564	601
Nei	250	27	17	22

*Utdelinger i millioner NOK

5.5 Hvilke sektorer støttes?

Vi har fått dokumentert at om lag 3 500 stiftelser er pengeutdelende. I et samfunnsperspektiv knytter det seg da interesse til hvilke sektorer disse stiftelsene skal dele ut penger til.

I spørreskjemaet ble stiftelsene spurt om å oppgi hvilke type formål som støttes. De aktuelle alternativene var oppgitt i spørreskjema, og det var mulig å velge flere alternativer. Bare de som oppgav å ha pengeutdeling i sin formålsbestemmelse kunne velge alternativ.

Det er her viktig å være oppmerksom på at «eneste formål» knytter seg til spørsmålet om stiftelsen bare har pengeutdeling til formål. De stiftelsene som svarer «eneste formål» kan således ha utdelinger innenfor flere sektorer. Tabell 14 bygger på tallene fra de stiftelsene som har opplyst at pengeutdeling er deres «eneste formål».

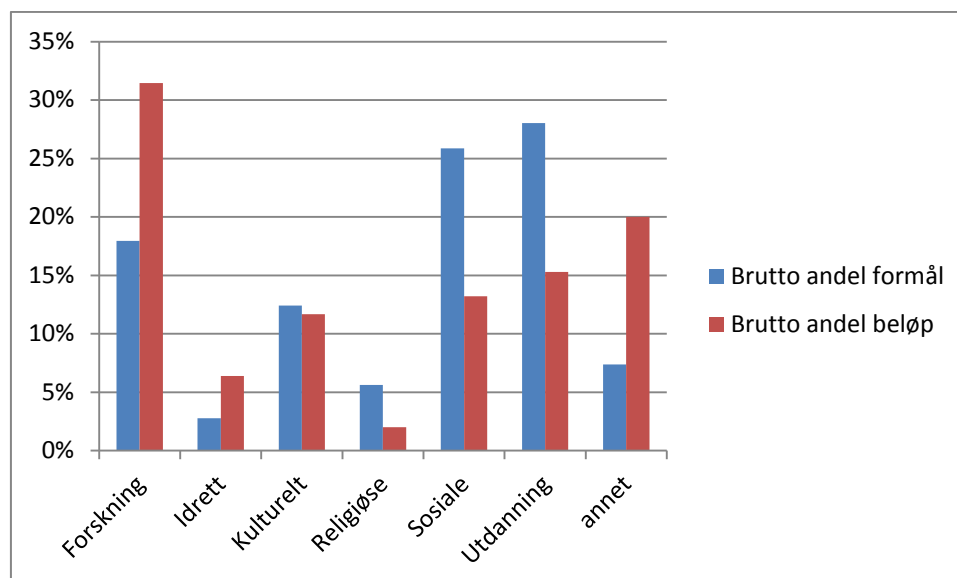
Tabell 14: Oversikt ulike sektorer/brutto beløpsandel som de pengeutdelende stiftelsene støtter

Sektor	Brutto andel sektor	Brutto andel beløp
Forskning	18 %	31 %
Idrett	3 %	6 %
Kulturelt	12 %	12 %
Religiøse	6 %	2 %
Sosiale formål	26 %	13 %
Utdanning	28 %	15 %
Annet	7 %	20 %
Sum	100 %	100 %

Tabell 14 viser at utdanning og sosiale formål er de sektorer flest stiftelser har som formål å støtte. Det er interessant at de stiftelser som har pengeutdeling som «eneste formål» trolig holder seg innenfor en sektor – fordi formål per stiftelse i følge grunnlagsmaterialet er 1,2. Det er større usikkerhet knyttet til tallene vi får frem der pengeutdeling er «ett av flere formål» (1,4).

I tabell 14, jf. figur 8, ser vi at selv om utdanning og sosiale formål er de sektorene flest stiftelser deler ut penger til, er det forskning som gjennomgående får de største beløpene.

Figur 8: Sektorer som støttes og beløpsandel

5.6 Bruk av ekstern forvalter

Noen stiftelser har engasjert ekstern forvalter for å ivareta forvaltning av finansaktiva. Denne skal ha tillatelse fra Finanstilsynet, og være registrert i Finanstilsynets konsesjonsregister. Det presiseres at utenlandske forvaltere ikke er underlagt tilsyn av Finanstilsynet, men av relevant tilsynsmyndighet i sitt hjemland.

Tabell 15: Oversikt antall stiftelser som benytter ekstern forvalter

Benytter stiftelsen ekstern forvalter?	Alle stiftelser	Stiftelser med næringskode 94992
Ja	915	590
Nei	4 841	1 995
Vet ikke	88	37

I undersøkelsen ble stiftelsene bedt om å svare på om de benytter ekstern forvalter. Tabell 15 viser at 915 stiftelser opplyser at de bruker ekstern forvalter. Spørsmålet synes imidlertid å være misforstått av enkelte, fordi andre enn forvaltere registrert i Finanstilsynets konsesjonsregister også er oppgitt å være forvalter, se tabell 16.

Tabell 16: Oversikt ulike typer forvaltere

Forvalter	Antall
Registrert hos Finanstilsynet	561
Overformynder	118
Kommune	43
Annen	193

6. Vurderinger

Stiftelsestilsynet har tidligere gjennomført to temaundersøkelser basert på stikkprøvekontroller. Ved årets undersøkelse ble alle landets stiftelser bedt om å delta. Fra Stiftelsestilsynets side ble det fremhevet at det var obligatorisk for stiftelsene å svare uavhengig av om stiftelsen deler ut penger eller ikke.

Vi er fornøyd med en svarprosent på 77 fordi den gir et godt grunnlagsmateriale for å si noe sikkert om stiftelsenes pengeutdelinger. Det har stor betydning at de stiftelsene som har svart, utgjør 93 prosent av samlet bokført egenkapital. Datagrunnlaget viser at vi har fått svar fra et representativt utvalg stiftelser både når det gjelder andel pengeutdelende versus ikke- pengeutdelende, samt andel alminnelige versus næringsdrivende stiftelser. Dette styrker funnene i undersøkelsen.

Det vi er mindre fornøyd med, er bruken av ressurser for å få svar fra disse 77 prosentene. Som vi har omtalt nærmere under punkt 4.3, ble stiftelsene forsøkt nådd via ulike kanaler og i flere omganger. Det viste seg å være en utfordring å nå enkelte stiftelser på den oppgitte kontaktadressen i Enhetsregisteret, fordi denne ikke er oppdatert. Det er viktig at styret i stiftelsene er oppmerksomme på det lovbestemte ansvaret de har til å oppdatere opplysningene i Enhetsregisteret. Det er avgjørende at datagrunnlaget er korrekt. Datagrunnlaget kan for øvrig enkelt oppdateres via nettportalen Altinn.

Undersøkelsen viser at gjennomsnittlig årlig pengeutdeling i perioden 2009-2011 er på 3 milliarder kroner. Med bakgrunn i at svarprosent er på 77 prosent, legges det til grunn at de samlede pengeutdelinger fra alle stiftelsene utgjør et høyere tall. I tillegg kommer all den andre samfunnsnyttige innsatsen som stiftelsene bidrar med, men som er vanskelig å måle. Sett under ett er det ikke tvil om at stiftelsene representerer en betydelig økonomisk kraft. Det skal i denne sammenheng presiseres at ikke all pengeutdeling eller annen innsats fra norske stiftelser ytes til det norske samfunn alene. Noen stiftelser støtter også formål i andre land.

I en tidligere undersøkelse gjennomført på oppdrag fra Stiftelsesforeningen, ble det anslått at norske stiftelser i 2009 delte ut anslagsvis 1,1 milliarder kroner. For samme regnskapsår (2009) viser foreliggende undersøkelse at norske stiftelser faktisk delte ut 2,7 milliarder kroner. Som følge av et langt bedre datagrunnlag, har vi nå fått frem et betydelig høyere pengebeløp som i enda større grad synliggjør de pengeutdelende stiftelsenenes samfunnsbidrag.

Undersøkelsen støtter videre antagelsen om at utdanning og sosiale formål er de sektorer flest stiftelser deler ut penger til. Likevel er det forskning som får mest penger. Idrett og religiøse formål har færrest støttespillere hos stiftelsene, og disse mottar også de samlet sett laveste beløpene.

Av 2 581 stiftelser som oppgir å ha pengeutdeling som eneste formål, oppgir 634 stiftelser at de ikke har hatt utdeling de siste tre årene (2009 – 2011). Med bakgrunn i styrets ansvar for formålsrealisering, synes tallet høyt, selv om det kan være mange gode grunner til at utdelinger ikke skjer hvert år. Blant de stiftelsene som har oppgitt at de ikke har foretatt utdelinger, er det flere stiftelser som ikke har vært operative i hele eller deler av perioden.

Flere stiftelser oppgir at de ikke har pengeutdeling som formål, men deler likevel ut penger. Stiftelsestilsynet har gjort stikkprøver i vedtektene til denne gruppen, og ser at det for mange trolig skyldes en misforståelse av spørsmålet. I flere av disse tilfellene inneholdt vedtektene uttrykk som «fremme» og «støtte». I en vanlig fortolkning av dette uttrykket ligger at stiftelsen også kan dele ut penger.

Når dette er sagt, kjenner Stiftelsestilsynet til flere stiftelser som i praksis har endret formålet til stiftelsen, uten at stiftelseslovens regler om omdanning er fulgt. Begrunnelsen for å endre formålet er ofte at det opprinnelige formålet ikke lenger lar seg realisere. Selv om styret i en slik situasjon plikter å endre formålet, står styret ikke fritt til å gjøre de endringer det vil. Alle vedtektsendringer skal godkjennes av Stiftelsestilsynet for å være gyldige.

Bokført egenkapital for stiftelsene økte betraktelig fra 2009 til 2010. Dette skyldtes i hovedsak opprettelsen av flere sparebankstiftelser. Ved nærmere gjennomgang av datagrunnlaget, ser vi at noen store stiftelser (vurdert ut fra egenkapitalen) opplevde betydelig underskudd i 2011. Som følge av stiftelsenes størrelse, gir slike underskudd store utslag for sektoren totalt sett. Likevel er samlede årlige pengeutdelinger og utdelingsprosent innenfor samme kategori stiftelser noenlunde stabile for både 2010 og 2011.

Svingninger i resultat kan ha sammenheng med fluktuasjoner i markedet fordi stiftelser med handelsporteføljer kan ha gjort pliktige nedskrivninger i regnskapet for å ta hensyn til verdifall. Det synes videre som om utdelingsnivået er forsøkt opprettholdt, til tross for store svingninger i resultat. Denne Shortfall-risikoen, dvs. risikoen for at stiftelsen ikke skal være i stand til å oppfylle forpliktelser, vedtektsfestede eller på annen måte selvpålagte, synes håndtert av stiftelsene.

Utdelingsprosent kan ses i sammenheng med SPU (Statens Pensjonsfond Utland) sin målsetting om langsiktig avkastning på 4 prosent, og handlingsregelens rettesnor for finanspolitikken i Norge, der inntil 4 prosent av avkastningen fra SPU (i et langtidsperspektiv) tilføres statsbudsjettet.

47 stiftelser har svart på undersøkelsen, uten at de har levert årsregnskap til Regnskapsregisteret. Etter at siste frist for slik innlevering er ute, påløper det forsinkelsesgebyr. Hvert år betaler stiftelser store beløp inn til Staten i forsinkelsesgebyr. Dette er svært dårlig forvaltning av stiftelsenes kapital, og således dårlig formålsrealisering. Stiftelsestilsynet har lenge hevdet at forsinkelsesgebyret ikke kan belastes stiftelsen, men må betales av stiftelsens styremedlemmer.

Stiftelsestilsynet er opptatt av hvordan pengeutdelinger kommer til uttrykk i stiftelsenes årsregnskap. Som funnene viser, er det 788 stiftelser som har pengeutdeling som formål, men som verken opplyser om utdelinger på egen linje eller i note.

I spørreskjemaet spurte vi om stiftelsen benytter ekstern forvalter, og i tilfelle hvem dette er. Begrepet «ekstern forvalter» ble forklart slik at det er en forvalter som er gitt i oppdrag å forvalte hele eller deler av stiftelsens finansformue. Det ble presisert at vi med begrepet ikke har ment bank, forretningsfører med videre.

915 stiftelser opplyser at de bruker ekstern forvalter. Det viser seg at mange har misforstått spørsmålet, da de personer/foretak som blir opplyst å være ekstern forvalter, ikke er registrert hos Finanstilsynet. Tallene viser at hele 561 stiftelser har en forvalter med den nødvendige tillatelse til å drive med ekstern forvaltning. Dette omfanget er usikkert. Stikkprøver tyder på at i dette tallet ligger det også forhold der stiftelsen har kjøpt produkt fra forvalter, som andeler i aksjefond.

7. Anbefalinger

Funn i undersøkelsen sett i sammenheng med erfaringer Stiftelsestilsynet har gjort seg i enkeltsaker, viser at et stort antall stiftelser må være mer bevisste på det ansvar de har til

- formålsrealisering i pengeutdelende stiftelser
- synliggjøring og dokumentasjon av utdelinger/ikke-utdelinger
- endring av formål og andre vedtektsbestemmelser
- oppdatering av registrerte opplysninger i Enhetsregisteret

Formålsrealisering i pengeutdelende stiftelser

Stiftelsestilsynet vil innledningsvis presisere at det som blir sagt her ikke er et pålegg om at alle pengeutdelende stiftelser skal foreta utdelinger hvert år. Stiftelsestilsynet ser at det kan være mange gode grunner til at det for enkelte år ikke er mulig eller god forvaltning av stiftelsen å foreta utdeling.

Det er ingen lovbestemt utdelingsplikt etter stiftelsesloven. Vedtektene kan imidlertid ha regler om utdelingsplikt, og da har styret en plikt til å styre etter dette.

Manglende lov- og vedtektsbestemmelse om årlig plikt til utdeling, kan likevel ikke forstås slik at styret står fritt til å unnlate å vurdere utdeling. Formålsrealisering er det sentrale poenget med stiftelsesformen. I stiftelser med pengeutdeling som formål, vil vurderingen rundt det å sørge for utdelinger være en hovedoppgave for styret.

Synliggjøring og dokumentasjon av utdelinger/ikke-utdelinger

Styrets årlige vurdering av om utdeling skal skje eller ikke, må foretas i styremøte og nedtegnes i styreprotokollen. Vurderingene som ligger bak beslutningen skal også fremgå av styreprotokollen.

Det kan by på problemer å bestemme hvordan utdelinger skal fremgå av stiftelsens årsregnskap. De fleste pengeutdelende stiftelsene kan velge mellom resultatregnskap eller aktivitetsregnskap. Stiftelsene må her ta en vurdering av hva som er mest hensiktsmessig for deres drift. I vedlegg 8.2 er det lagt ved en redegjørelse for disse to alternativene.

Utdelinger kan fremgå av egen linje i årsregnskapet. Fremgår ikke utdelinger av egen linje, bør utdelingen i alle fall nevnes i notene til årsregnskapet. Dette gjelder også opplysningen om unnlatt utdeling.

Stiftelsestilsynet erfarer at mange stiftelser unnlater å opplyse om utdelinger i sine årsberetninger. I stiftelser med pengeutdeling som formål, er opplysninger om årets utdelinger en så viktig informasjon at den, etter Stiftelsestilsynets mening, naturlig hører hjemme i stiftelsens årsberetning. Dette gjelder også informasjon som forteller at det ikke er foretatt utdeling. Mener stiftelsen at spesielle forhold gjør at slik omtale ikke er mulig, bør dette forklares i årsberetningen. Det vises også her til vedlegg 8.2.

At utdelinger / manglende utdelinger er nevnt i årsberetningen, vil også skape større åpenhet om, og større tillit til arbeidet i stiftelsene.

Endring av formål og andre vedtektsbestemmelser

Styrets begrunnelse for å unnlate utdelinger enkelte år kan være mange.

Dersom endrede forhold har gjort manglende utdelinger til en permanent tilstand, plikter styret å vurdere omdanning av stiftelsen.

Eksempler på omdanning kan være endring av vedtekter, endring av formål, nedsettelse av grunnkapital, sammenslåing eller opphevelse.

Oppdatering av registrerte opplysninger i Enhetsregisteret

Et annet styreansvar som undersøkelsen har vist at det er viktig å minne om, er plikten til å holde registrerte opplysninger i offentlige registre oppdatert til enhver tid. Lovgiver har funnet at samfunnets behov for å få registrert slike opplysninger er så stor, at det er bestemt ved lov, jf. Enhetsregisterloven. Dersom de registrerte opplysningene om stiftelsens adresse, hvem som sitter i styret, hvem som er revisor osv. ikke er oppdaterte, har de liten verdi. Manglende og utdaterte opplysninger skaper usikkerhet og vansker når det gjelder bruken av opplysningene, noe vi også har opplevd under gjennomføringen av denne undersøkelsen.

Oppsummering anbefalinger:

- Styret plikter hvert år å vurdere om det skal foretas utdelinger.
- Utdelinger bør fremgå av egen linje og/eller note i årsregnskapet.
- Utdelinger / manglende utdeling bør fremgå av stiftelsens årsberetning.
- Styret plikter å sørge for omdanning av stiftelsen dersom endrede forhold har gjort det umulig eller svært vanskelig å dele ut etter formålet.
- Styret plikter å sørge for at data om stiftelsen i Enhetsregisteret er oppdatert.

8. Vedlegg

8.1 Kopi av spørreskjema

Stiftelsestilsynets temaundersøkelse 2012

Stiftelsestilsynet ber alle stiftelser om å bidra for å kartlegge utdelinger i stiftelsene. Målet er å synliggjøre hvor mye stiftelsene tilfører samfunnet. Svarfrist: 10. september 2012.

Vi anbefaler at du finner fram årsregnskapene for perioden 2009-2011 før du starter undersøkelsen.

Organisasjonsnummeret til stiftelsen finner du i adressefeltet til høyre på postkortet. Temaundersøkelsen tar kun få minutter å besvare.

* Stiftelsens navn:

For entydig identifikasjon av stiftelsen; skriv inn 9 siffer uten mellomrom. Eksempel 999888777

* Stiftelsens organisasjonsnummer:

Etternavn, fornavn

* Navn på person som avgir svar for stiftelsen:

* Rolle for person som avgir svar for stiftelsen:

Velg alternativ

Styreleder

Styremedlem

Daglig leder

Administrativt ansatt

Forretningsfører

Revisor

Annet (Spesifiser: _____)

Om vi ønsker å kontakte deg. Om du ikke har (e-postadresse) skriv: Har ikke

* Epostadresse

Tall skrives fortløpende, uten mellomrom eller punktum. Eksempel: hvis utdeling er ett hundre tusen, skal det skrives: 100000, ikke 100 000, eller 100.000

*** Hvor mye penger delte stiftelsen ut i regnskapsåret 2011?**

Gjelder i regnskap som er innsendt til Regnskapsregisteret

*** Er utdeling i 2011 spesifisert i linje i årsregnskap?**

- ja
- nei
- Vet ikke

Gjelder i regnskap som er innsendt til Regnskapsregisteret

*** Er utdeling i 2011 spesifisert i note i årsregnskap?**

- Ja
- Nei
- Vet ikke

Tall skrives fortløpende, uten mellomrom eller punktum. Eksempel: hvis utdeling er ett hundre tusen, skal det skrives: 100000, ikke 100 000, eller 100.000

*** Hvor mye penger delte stiftelsen ut i regnskapsåret 2009?**

Tall skrives fortløpende, uten mellomrom eller punktum. Eksempel: hvis utdeling er ett hundre tusen, skal det skrives: 100000, ikke 100 000, eller 100.000

*** Hvor mye penger delte stiftelsen ut i regnskapsåret 2010?**

*** Er utdeling av penger bestemt i stiftelsens formålsbestemmelse?**

- Ja, eneste formål
- Ett av flere formål
- Nei

Flere svar er mulig

Hvis stiftelsen er pengeutdelende, hvilke formål støttes?

- Sosiale
- Kulturelle

Utdanning

Forskning

Idrett

Religiøse

Annet

Med ekstern forvalter menes forvalter som er gitt i oppdrag å forvalte hele eller deler av finansformue. Det menes ikke bank, forretningsfører mv.

*** Benytter stiftelsen ekstern forvalter**

ja

nei

Vet ikke

Hvis ekstern forvalter; oppgi navn

Lotteri- og
stiftelsestilsynet

Takk for at du tok deg tid til å svare på undersøkelsen!

Rapporten fra Stiftelsestilsynets temaundersøkelse vil være klar i desember 2012, og resultatene vil bli presentert på Stiftelseskonferansen våren 2013.

Ja, send kopi av min respons til denne e-postadressen:

8.2 Presentasjon av utdelinger etter god regnskapsskikk

Resultatregnskap

Dersom ikke stiftelsen utarbeider aktivitetsregnskap etter God Regnskapsskikk (GRS) for ideelle organisasjoner, mener Stiftelsestilsynet at utdelinger/tilskudd må komme frem i resultatregnskapet eller i noteopplysninger.

Resultatregnskap utarbeides etter de øvrige standardene. For de fleste stiftelser kan en benytte Norsk Regnskapsstandard (NRS 8) God regnskapsskikk for små foretak.

Denne standarden behandler ikke hvordan utdelinger eller gaver skal «presenteres» i et regnskap. Resultatet av dette er at utdelinger presenteres på forskjellige måter. De vanligste er

- på egen linje i resultatregnskapet
- på linjen for andre driftskostnader
- på egen linje med resultatdisponering (utbytte)

Stiftelsestilsynet mener at utdelinger fortrinnsvis bør presenteres på egen linje i resultatregnskapet (bokstav a). Utdelinger bør ikke presenteres under andre driftskostnader uten at dette forklares i noter.

Noteopplysninger

Regnskapsloven har ikke bestemmelser som direkte stiller krav om at utdelinger skal opplyses i noter. Men i regnskapsloven § 7-1 andre ledd står følgende om hva som skal tas med i noter:

«...skal det gis opplysninger som er nødvendige for å bedømme den regnskapspliktiges eller konsernets stilling og resultat og som ikke fremgår av årsregnskapet for øvrig»

Dersom ikke utdelinger fremgår av årsregnskapet for øvrig, mener Stiftelsestilsynet at det bør opplyses i noter om størrelsen på utdelinger i det enkelte år, da dette er en viktig opplysning for brukere av årsregnskapet.

Årsberetning

Norsk Regnskapsstandard 8 GRS for små foretak i kapittel 9 og Norsk Regnskapsstandard 16 Årsberetning er standarder for hva en årsberetning skal inneholde. GRS for ideelle organisasjoner omtaler også i pkt. 11.2.2 hva en årsberetning bør inneholde. Dette kan være nyttig veiledning til stiftelser selv om stiftelsen ikke benytter standarden for ideelle organisasjoner for utarbeidelse av årsregnskap.

I Norsk Regnskapsstandard 8 står følgende under pkt. 9.1 Generelt om årsberetningen

Årsberetningen utgjør sammen med årsregnskapet en viktig del av foretakets informasjon til investorer og andre interessegrupper. Ett av formålene med årsberetningen er gjennom tilleggsopplysninger og forklaringer å supplere årsregnskapet som utgangspunkt for å bedømme foretakets økonomiske verdi. Årsberetningen skal vektlegge forretningsmessige forhold som er viktige for å bedømme foretakets stilling, resultat og risiko. Dette er et viktig skille i forhold til noteopplysninger, som primært spesifiserer og utfyller postene i resultatregnskapet og balansen.

Som det fremgår ovenfor, er årsberetningen en viktig del av informasjon til investorer og andre interessegrupper. Stiftelser har ikke investorer, men interessegruppene kan være mange. Informasjon i årsberetningen må sees i sammenheng med aktiviteten stiftelsen har og hvilken informasjon som er interessant for interessegruppene.

Aktivitetsregnskap

Årsregnskap for stiftelser skal, som for andre regnskapspliktige, settes opp etter regnskapsloven. I regnskapsloven § 4-6 står det: «Utarbeidelse av årsregnskap skal foretas i samsvar med god regnskapsskikk».

Årsregnskap viser resultat av aktiviteten i en periode (år). De aller fleste som utarbeider regnskap er profittmaksimerende, og standardene utarbeides for dette formål.

I november 2008 ble det utgitt en egen standard (foreløpig standard) for ideelle organisasjoner. Denne tar hensyn til at ideelle organisasjoner har et annet utgangspunkt enn øvrige regnskapspliktige. Her kalles resultatregnskap for aktivitetsregnskap. I stedet for å fokusere på salgsinntekter med videre, angir regnskapet hvordan midlene er samlet inn og hvordan de er brukt. (se nedenfor) I pkt. 2 b)ii er tilskudd og bevilgninger til organisasjonens formål et eget punkt. For mange ideelle organisasjoner gir denne standarden et bedre bilde av aktiviteten i et år, enn det tradisjonelle regnskapet. I tillegg er det krav til noteopplysninger som gjør at det også presenteres et resultatregnskap etter regnskapsloven (§§ 6-1, 6-2).

Standarden angir også når utdeling skal føres i stiftelsens regnskap. Her følger et utdrag fra standarden:

1) Anskaffede midler (Kapittel 5)

- a) Medlemsinntekter (5.2)
- b) Tilskudd (5.3)
 - i) Offentlige
 - ii) Andre
- c) Innsamlede midler, gaver mv. (5.4)
- d) Opptjente inntekter fra operasjonelle aktiviteter fordelt på (5.5):
 - i) aktiviteter som oppfyller organisasjonens formål
 - ii) aktiviteter som skaper inntekter (2.3)
- e) Finans og investeringsinntekter (5.6)
- f) Andre inntekter (som gevinst ved salg av driftsmidler) (5.7)

2) Forbrukte midler (Kapittel 6)

- a) Kostnader til anskaffelse av midler (6.3/2.3)
- b) Kostnader til organisasjonens formål (6.4):
 - i) tilskudd, bevilgninger mv. til oppfyllelse av organisasjonens formål
 - ii) kostnader til aktiviteter som oppfyller formålet
- c) Administrasjonskostnader (6.5)

3) Årets aktivitetsresultat

4) Tillegg/reduksjon formålskapital (Kapittel 8)

- a) Grunnkapital
- b) Formålskapital med lovpålagte restriksjoner
- c) Formålskapital med eksternt pålagte restriksjoner
- d) Formålskapital med selvpålagte restriksjoner
- e) Annen formåls-kapital

8.3 English summary

Foundations in Norway provide significantly more money to the society than previously assumed. This is found in a new survey published in December 2012 by the Norwegian Foundation Authority.

The survey shows that annually, over the last three years, approximately three billion NOK has been provided the society by foundations.

- 2,7 billion NOK in 2009
- 3,2 billion NOK in 2010
- 3,0 billion NOK in 2011

There are over 7 600 foundations in Norway. Approximately 3 500 of these donate money to a whole range of different causes.

Educational and social purposes receive money from the majority of the foundations, but the research sector receives the highest amounts.

We also find that many foundations do not provide sufficient information about these donations in their annual accounts.

The survey includes all of the Norwegian foundations, and 77 % of these answered the questionnaire. This is a satisfying result since these foundations represent 93 % of the total capital in the foundation sector.

Based on the findings in this survey, the Foundation Authority recommends as follows:

- each year the board of the foundations must discuss and decide the amount of money to be donated to purposes stated in the bylaws
- information about this money donation should always be provided in the annual accounts and annual reports
- as required by the authorities, the board must always maintain and update basic information about the foundation in the official data registers

Lotteri- og
stiftelsestilsynet

Storehagen 1B - Postboks 800, 6805 Førde
Tlf.: 57 82 80 00 - Fax: 57 82 80 80
postmottak@lottstift.no
www.lottstift.no

